

A kishomoki áldozat

A kishomoki Ózsvár Péter sorsa beteljesülésének kezdetét a martonosi Simon Miska bácsi, a vesszőfonásnak már inkább művésze, mintsem mestere mesélte el:

Amikor '34-ben Marseille-ben meggyilkolták Sándor királyt, itthon mindenütt erős fegyelmet és rendet vezetett be a rendőrség. Tilos volt az utcán még kettésével is járni, már azt is csoportosulásnak vették. Ők meg néhányan – Sárkány Géza úri szabó, és Ózsvár János nevét tudja fölemlíteni a magáén kívül Miska bácsi, de voltak még mások is a társaságban –, mit nekik a regula, csapatban mentek az utcán. Egyszer csak három rendőr jön az ellenkező irányból, kettő magyar, egy szerb. Ez veszi válláról a fegyverét, és a legények csoportjára fogja, káromkodva kiabál, a halott királyt és a tilalmat emlegeti. Sárkány Géza higgadtan fölmérte a helyzetet, és mondja halkán a csoportnak, hogy fúsanak annyi felé, ahányan vannak, mert ez a rendőr részeg, annyijukat úgysem tudja letartóztatni. Szét is rebbent a társaság, csak Ózsvár János és Simon Mihály maradtak az utca közepén. Őket bekísérte a három rendőr az őrre. A részeg Ilija kiküldte az irodából a két magyar rendőrt, a bekísérteket meg szidalmazva kezdte faggatni. Mikor látta, hogy semmire sem megy velük, akkor Ózsvár Jánosnak megparancsolta, hogy pofozza föl Simon Mihályt. S mert Ózsvár megtagadta ezt, akkor Simont biztatta pofozásra. Csak végighúztam Ózsvár arcán a tenyeremet, mondja Miska bácsi, amire a részeg rendőr földühödött, és mindkettőnket kegyetlenül megpofozott, mutatván, hogy úgy kell azt. De nem érte be ennyivel, hanem aztán még padra is hasaltatott, és nádpálcával keményen megvert mindkettőnket. Másnap a munkahelyemen hol az egyik, hol a másik felemre ültem kosárfonás közben. Elmentünk az orvoshoz látteleletért, s a doktor a rendőr följelentésére biztatott bennünket. Ezt persze, nem mertük megtenni. Az esetnek a híre meg eljutott Kishomokra is, ahol Ózsvár Péter élt a családjával. Az ő sorsának majdani megpecsételéséhez csak annyi hiányzott, hogy találkozzon valahol azzal az Ilija rendőrrel. Sor került majd rá, kocsmában hol-e, és Ózsvár Péter adott akkor vissza a testvérére rakott verésből Ilijának.

Visnyei Antalné szül. Rada Piros (néni) mondta el:

Úgy emlékszem, hogy vasárnap délután volt. A szerbek már jöttek, engedték őket haza a magyarok fogságából, honnan. Petrik Matyi volt akkor a kocsmáros itt a körösztnél. Az udvaron főztek valamit, bográcsban. Voltak ott civilek, magyar katonák, katonatiszt is köztük. S ott Lútyú Péter is. Csantavér felől meg egy szerb ember jött egyszer csak, martonosi, valami Šurko nevű. A tiszt, odahívta, megkérdezte honnan jön, hova megy. Az ember megmondta. Akkor a tiszt az asztalhoz ültette, ételt parancsolt neki, hogy egyen. S evett is az ember. Lútyú Péter meg csak odament hozzá s megkérdezte, nem vétke-e enni a jó magyar kenyeret, és pofonvágta. A tiszt eltüledtöltette onnan a többiekkel a békétlenkedő Lútyút, az ember meg aztán hazament Martonosra. Ott biztos elmesélte esetét, aztán meg jön majd ugye 44 ősze, 45 eleje, és azokkal az agyonvert, vagy agyonlőtt martonosi magyarokkal együtt őt is, Lútyút... Meg olyan valamit is beszéltek, hogy amikor bejöttek a magyarok, Lútyú - így mondja Piros néni - foglalkozott tán akkor martonosi szerbekkel. Péternek mondogatták, hogy tűnjön el, szökjön át Magyarországra, mert baj lesz abból az ő dolgából. Ő meg csak hajtogatta, hogy ne féljete, nem lesz semmi baj, csak hagyjanak majd beszélni.

Ezen a sarkon állt az egykori Szórád/Petrik/Bodor kocsmá (A szerző fölvétele)

Széll János vallotta:

Ő akkor tizenéves gyerek volt, többen ott kíváncskodtak, ugrándoztak-játszadoztak a felnőttek közt meg a bogrács körül, a fegyverek meg gúlába voltak állítva. Ugy emlékszik az esetre, hogy Lútyú Péter fölvelt akkor onnan egy puskát, és azzal ütött az arcába az asztalhoz ültetett embernek.

Visnyei György így hallotta:

Az idézés pedig meg is érkezett, Ózsvárnak jelentkeznie kellett. A fiatal Péter akkor hat-hét éves lehetett. Két csikólovuk volt, befogták őket, bementek Martonosra. Azt is gondolhatta tán Lútyú, hogy ha vele a gyerek is, csak másként kezelik majd azok ott azt az egész ügyet.

Amikor megérkeztek, Pétert ujjongva fogadták ott a községházán, hogy Péter, éppen már csak téged vártunk! Itt is tartunk magunknál!

Akkor Péter még megpróbált valami menekvést, hogy mi lesz hát ezzel a gyerekkel, meg a fogattal is. Megnyugtatták, ne legyen rá gondja, van itt megbízható ember, aki hazahajtja a lovakat, hazaviszi a gyereket.

*

Ifj. Ózsvár Péter este hétre várt Kishomokon. Akkorra készen lesz a fejés, mondta, utána nincs dolguk, körülbeszélhetjük a régi dolgokat.

Ahogy odaérek, Péter üres dragacsot tol az utca túloldaláról. Ott a tejház is.

- Letejeltem az esti fejést – nevet Péter.

A széles gumikerekű dragacs (nem bognárok csinálják már mívesen munkált sárga akácból; vascsövekből hegesztik, otrombára), ott áll a kiskapun kívül. Hogy indulnánk befelé, fogom a rideg szarvakat, s betolom a dragacsfélét az udvarra.

- Úgy kell - mosolyodik Péter -, keress te is egy kis pé'zt.

Nagy cserépkályha náluk a kemence, a szoba sarkában. Napi egyszeri fűtés így fagyoszentek küszöbén is, és kellemes meleg van bent.

Apjáról faggatom Pétert, akinek neve a többi huszonhárommal, ott áll beírva az emlékművön a martonosi temetőben. Aranyozva a betűk.

Kilencszáztízben született id. Ózsvár Péter. Tisztelességgel szolgálta le idejét a Jugoszláv Királyság seregében. Fénykép erről; katonacimborákkal áll, feszesen. Vastag, erős legény. Hogy érett férfikorában, cséplésben egyszer odamegy, megfogja a cséplőgép két kisebb kerekét, s megemeli úgy a gépet: tennék a kerekék alá az ékeket, kazalhoz beálláskor. Elájul, haskérge reped. Gabonahordásban

Ózsvár szül. Krekuska Piroska, Ózsvár Péter, Ózsvár Rozália, ifj. Ózsvár Péter (archív)

meg beledöfi villáját a papkévébe, s félkeresztnyi búzát dob lendülettel a vendégoldalas szekérre a szálfá Bodor Jancsi lábai elé. Rakodjon!

- Lassabban azért, Lútyú!

Leszerelése után legényélet sok munkával, vígalmakkal, duhajos bálokkal; boros virtusokkal is. A Szórád kocsmában-e, hol esett, hogy tengelyt akasztottak. Apám nem maradt adós, fölpofozta emberül akkor azt az Ilija rendőrt. S a dolgot mintha elintézettnek is tekintette volna ennyivel...

Feleségül Krekuska Pirit vette. 33-ban vagy 34-ben, megszületett Péter fiuk, aki csak három hetet élt. 35-ben meg kislányuk, Rozi. 37-ben érkezett a második kis Péter, akit faggatsz most itt.

- Nagymagyar volt az apád, Péter?

- Az. De csak úgy, hogy másnak azért nem bántott, de magyarságára nagyon adott.

- Mégis, hogy kezdődött?

- Hát azzal a pofozkodással. Nem lehetett ám azt csak úgy elfelejteni. Pedig régen esett. 44 végén meg jöttek az oroszok, majd meg a partizánok, s ezekkel az a törvények nélküli idő. Kezdték vadászni a volt leventéket, katonaszökevényeket, csempészeket; meg akiket beárultak valamiért, vagy bűnösnek tartottak.

Apámat is keresték, de itt meg bújtatták, rejtegették. Átjárt a határon is, házat fogott már odaát, hogy meggyünk majd utána. Mondogatták is neki, szökjön, mert baja lesz abból az egykori rendőrpofozásból. Ő meg nem hitte, s aztán már nem is bujkált, át se ment. Őmatta ne bűnhődjön itthon más. Ha négyszer annyit kap is majd, mint amennyit adott, elviszi ő talpon, mondogatta. Egyszer meg csak idézés jött a község házáról, hogy jelentkeznie kell, Martonoson. Befogta két csikólovunkat, engem is fölültetett maga mellé a kocsi-ra, s be a faluba. Hétéves voltam. A község háza előtt megálltunk, apám bement; maradjak a csikókkal meg a kocsival, jön ő mindjárt. Sose láttam többet. Fölült aztán hozzám a kocsi-ra valami Jani bácsi, ha jól emlékszem a nevére, elhozott Trinszkiékig vagy Birinyi Gazsi bácsiékig, onnan meg már magam hajtottam haza a fogatot.

Be volt oda a község háza udvarára gyűjtve hetven ember is néha. Nappal vitték őket valahova dolgozni, este meg vissza. Fogatkoztak is lassan, mert akiről kitudódott, hogy mégiscsak tévedésből vannak ott, vagy csakugyan semmi

bűnük, elengedték azokat. Akikkel volt elszámolnivalójuk ilyen vagy olyan alapon, azokat meg le a pincébe; megvasalták-kötötték, legénysuhancokra is rábízták őket. El lehet képzelni. Anyánk hordta apánknak a kosztot, de nem mindig láthatta. Egy éjszaka aztán bekopogott ablakunkon Péter Károly innen a túloldalról, hogy ő megy a határon túlra. Kiengedték a pincéből. Péter szájába csöpögtettem a vizet, suttogta anyámnak, mert ha öntöm, megfulladt volna. Nemrégén írt az öreg szivar odaátról. Él még, válaszoljunk neki.

- Mondják, Piri néni nem félt, kitartóan kérdezősködött, taposta Ariško sarkát, mi van apáttal, várjon-e rá.

- Pirike, gyere éjszaka, megmutatom, hol van elásva a többivel. Lehet, hogy a cipőjét még meg is látod – mondta neki azoknak a dolgoknak fő tudója, Ariško.

Hogy hallgattunk már darabig, Péter megtoldja még:

- Szél Imre is kicsibe kapta egyszer a rányitott ajtószárny mögött. Meg nyilván Vilmosotok is jobban tette, hogy zsírszódát ivott.

